

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
Сектор за макроекономска политика

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Ноември 2009 година

Скопје, јануари 2010 година

РЕЗИМЕ
НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ
ДВИЖЕЊА

Ноември 2009 година

- Прво зголемување на индустриското производство на годишно ниво од започнувањето на економската криза во ноември 2009 година од 4,3%
- Продолжува трендот на негативна стапка на инфлација, која во ноември изнесува -2,3% на годишна основа
- По намалувањето во октомври, извозот во ноември повторно бележи позитивна стапка од 6%
- Помало остварување на вкупните приходи на Централниот буџет за 3,7% (17,9% од БДП), а зголемување на вкупните расходи за 17,3% (20,2% од БДП) во период јануари-ноември 2009 година во однос на истиот период лани
- Пораст на Бруто девизните резерви во ноември 2009 година во однос на декември 2008 година од 5% (74,6 милиони евра), при истовремен месечен раст од 1,32%, или 20,5 милиони евра, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 33,8 милиони евра
- Зголемување на бројот на засновани нови работни односи за 14,9% за периодот од јануари-ноември 2009 година

1. Реален сектор

1.1. Индексот на индустриското производство во ноември 2009 година во однос на истиот месец од претходната година забележа пораст од 4,3%, што претставува прво зголемување на индустриското производство на годишно ниво од започнувањето на економската криза.

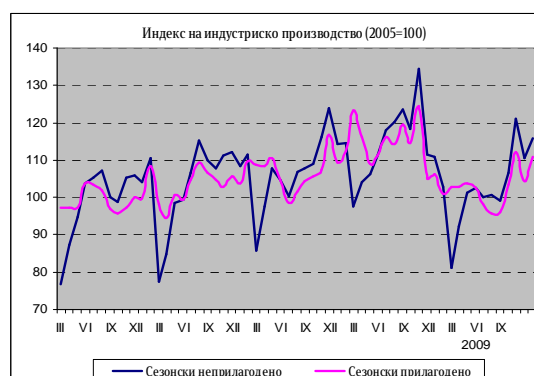
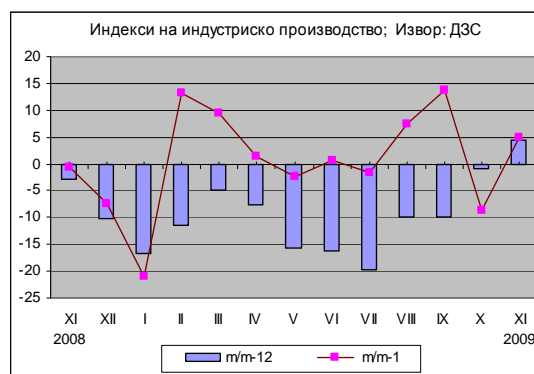
На кумулативна основа, продолжи тенденцијата на намалување на интензитетот на стапката на пад, при што во периодот јануари-ноември 2009 година, индексот на индустриско производство во однос на истиот период од претходната година забележа пад од 9,9% (истиот изнесуваше 11,3% во периодот јануари-октомври).

Анализирано по сектори, секторот Снабдување со електрична енергија, гас и вода седум месеци континуирано регистрира позитивен раст, при што истиот во ноември 2009 година одново беше двоцифрен и изнесуваше 14,8%. Од друга страна, падот на индустрискиот аутпут е концентриран во секторот Вадење на руди и камен (-4%), додека преработувачката индустрија како доминантна компонента на индустриското производство забележа раст од 3,5%, што укажува на заздравување на овој сектор.

Во рамки на преработувачката индустрија, позитивен годишен раст е регистриран кај неколку гранки, при што највлијателно е оствареното зголемување на производството на метални производи во металопреработувачката фаза од 126,8% и производството на кокс деривати на нафта и нуклеарно гориво од 19,3%. Исто така, позитивен индикатор е тоа што производството на основни метали продолжи и забележа раст од 3,1% со оглед на високото учество во индексот на индустриското производство. Значаен раст е остварен и кај производството на прехранбени производи и пијалаци од 2,6% и производството на тутунски производи од 4,8%.

Најголем позитивен придонес во годишниот раст на индустриското производство има зголеменото производство на снабдување со електрична енергија, гас, пареа и топла вода (1,8 процентни поени).

Индексот на индустриското производство во ноември 2009 година во споредба со претходниот месец забележа зголемување од 4,8%, со што за прв пат во 2009 година има раст на индустриското производство истовремено и на месечно и на годишно ниво.

Десезонираниот месечен раст на индустриското производство во ноември 2009 година изнесува 6,3%, односно доколку се исклучи сезонската компонента растот е повисок за 1,5 процентни поени.

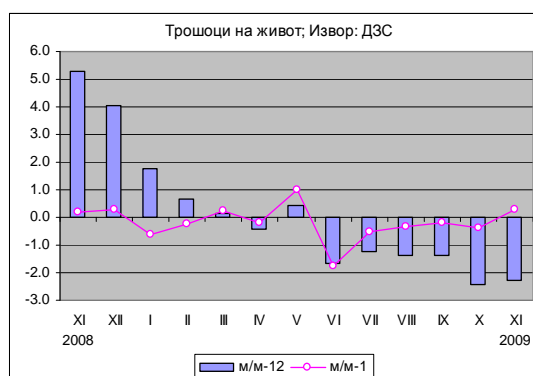
Според оценката на раководителите на претпријатијата, тековната економска состојба на претпријатијата и тековната обезбеденост на производството со порачки во ноември 2009 година, се понеповолни во однос на претходниот месец.

Според менаџерите, најголемо влијание на ограничувањето на обемот на производството во ноември 2009 година имаат следниве фактори: недоволна странска побарувачка со 25,9%, недоволна домашна побарувачка со 19,1%, неизвесно економско окружување со 13% и финансиски проблеми со 12,1%.

Бројот на работници во индустријата во ноември 2009 година во споредба со ноември 2008 година забележа пад од 6,9%, со што трет месец во низа има забавување на падот (највисока стапка на пад од 9,8% беше регистрирана во август, додека во октомври стапката на пад изнесуваше 8,8%). Секторската анализа покажува дека се бележи намален интензитет на падот на бројот на работници во индустријата споредено со стапките регистрирани претходниот месец. Притоа, најголем годишен пад повторно е регистриран кај секторот Вадење на руди и камен од 10,4%, потоа кај Преработувачката индустрија (-7), а најмал е падот кај секторот Снабдување со електрична енергија, гас и вода (-2,8%).

1.2. Во ноември 2009 година цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот се намалија за 2,3% во однос на истиот месец од претходната година.

Падот на општото ниво на цени се должи најмногу на намалувањето на цените во категоријата Исхрана од 4,1% (која учествува со 40,7% во пресметковната структура). Категоријата Култура и разонода забележа пад на цените од 7,6%, во секторот Сообраќајни средства и услуги цените се намалија за 1,5%, во категоријата Домување е забележен пад од 1,7%, додека кај ресторани и хотели имаше пад од 0,6%. Во останатите категории се забележа раст на цените, притоа растот беше највисок во категоријата Тутун и пијалоци од 3,3%, следен од категоријата Хигиена и здравје (раст од 1,3%).

Индексот на трошоците на живот во ноември 2009 година во споредба со октомври 2009 година е повисок за 0,3%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за четиричлено домаќинство за ноември 2009 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 11.737 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 1%.

Индексот на цените на мало во ноември 2009 година забележа намалување од 2,1% во однос на ноември 2008.

1.3. Во ноември 2009 година на светските берзи имаше месечно зголемување на цените на енергентите, како и на најголемиот дел од прехранбените производи.

Во ноември цената на нафтата на светската берза се зголеми за 5,2% во однос на претходниот месец и достигна цена од 77,04 долари за барел. Споредено со ноември претходната година, цената на нафтата е зголемена за 44,7%.

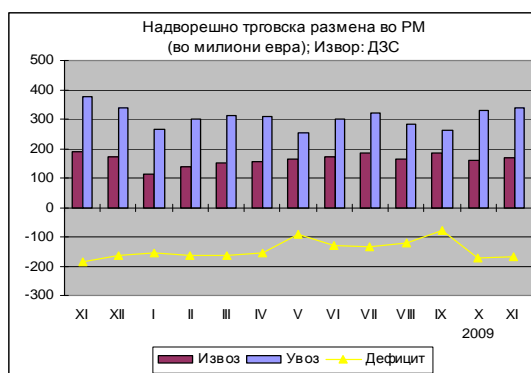
Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечно намалување на цената од 8,3% и достигна цена од 16,991 долари за еден метрички тон (\$/мт). Споредено со ноември претходната година цената на никелот е повисока за 58,8%. Месечен раст беше забележан кај останатите метали и минерали, од кои златото имаше највисок скок на цената (од 8%). Цената на бакарот се зголеми за 6,2%, додека цената на цинкот се зголеми за 5,9%.

2. Надворешен сектор

2.1. Во периодот јануари-ноември од 2009 година, вкупната надворешно-трговска размена (изразена во евра) се намали за 26,3% во однос на истиот период минатата година.

Притоа, физичкиот обем на извозот е намален за 23%, а неговата вредност достигна 1.753 милиони евра, што претставува намалување од 30,3%. Намалувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 13%, а неговата вредност оствари износ од 3.281 милиони евра, или намалување од 24%. При вакви движења, пред се, поради позначајниот годишен

апсулутен пад на увозот од извозот на стоки во анализираниот период, дојде до намалување на негативниот јаз на трговското салдо за 15% на годишна основа и изнесува 1.528,5 милиони евра, што претставува 23,6% од проценетиот БДП за 2009 година. Анализирано по категории, стеснувањето на трговскиот дефицит во овој период од 2009 година, во најголем дел се должи, на намалениот дефицит во размената со нафта и производи од него со придонес од 52,5%, електрична енергија со придонес под 51%, друмските возила со придонес од 29% и друго.

Извоз на нафта и производи од нафта*)				
	I-XI- 2008	I-XI - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	352,5	279,5	-73,0	-20,7
Мил. ЕУР	200,9	106,4	-94,5	-47,0
Мил.\$	300,6	147,1	-153,5	-51,1

*)Претходни податоци

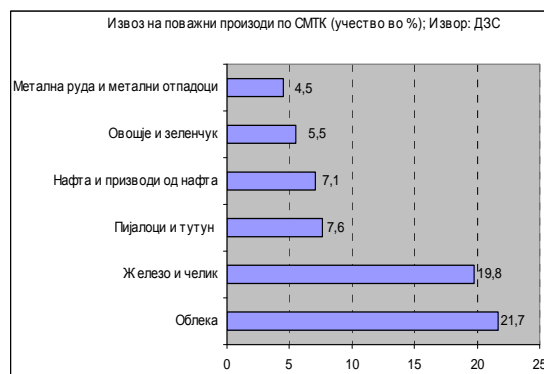
Увоз на нафта и производи од нафта*)				
	I-XI- 2008	I-XI - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	1.197,2	1.083,4	-113,8	-9,5
Мил. ЕУР	616,5	348,6	-267,9	-43,5
Мил.\$	918,9	480,1	-438,8	-47,8

*)Претходни податоци

Во спротивна насока делуваат намалените суфицити на размената кај нашите основни извозни производи, односно намалениот суфицит на извозот на: железно и челик и производи од нив за 188,2 милиони евра, облека и текстил за 57 милиони евра, останата транспортна опраема за 42 милиони евра медицински и фармацевтски производи за 17 милиони евра и друго.

2.2. Главни по групи производи (според СМТК) со најголемо учество во периодот јануари-ноември 2009 година се: облека со 21,7%, железно и челик со 19,8%, пијалоци и тутун 7,6%, нафта и производи од нафта 7,1%, овошје и зеленчук 5,5% и метална руда и метални отпадоци 4,5%. Овие шест групи производи сочинуваат 66,2% од вкупниот извоз на државата.

Најголем дел од кумулативниот увоз на стоки во единаесетте месеци отпаѓа на: нафта и производи од нафта (398 мил. евра), текстилни предива и слично (250,6 мил. евра), железно и челик (196,3 мил. евра), друмски возила (194 мил. евра), електрични машини и делови (117,2 мил. евра), индустриски машини и делови (110,9 мил. евра), телекомуникациони апарати (109,5 мил. Евра), месо и преработки од месо (92,4 мил. евра), и друго.

Извоз на железно и челик *)				
	I-XI- 2008	I-XI - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	965,2	569,7	-395,5	-41,0
Мил. ЕУР	829,5	347,6	-481,9	-58,1
Мил.\$	1.241,7	484,6	-757,1	-61,0

*)Претходни податоци

Увоз на железно и челик*)				
	I-XI- 2008	I-XI - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	861,8	501,7	-360,1	-41,8
Мил. ЕУР	489,9	196,3	-293,6	-59,9
Мил.\$	736,8	273,9	-462,9	-62,8

*)Претходни податоци

2.3. Гледано по региони, во единаесетте месеци од 2009 година, Европската унија (ЕУ 27) има доминантно учество во вкупната надворешно-трговска размена од 53,5% (извоз на стоки 56,% и увоз на стоки 52,2%). Увозот од Европската Унија е помал за 16,5%, а извозот бележи поинтензивно намалување од 34,3%, во однос на истиот период од 2008 година. Во анализираниот период јануари-ноември 2008 година, 76% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Кина, Турција, Словенија, Италија, Грција, Швајцарија, САД, Романија и Австрија.

2.4. Гледано по валутна структура, еврото станува се по доминантно, при што 77,1% од надворешно-трговската размена во единаесетте месеци од 2009

година е реализирана во евра и во однос на истиот период минатата година претставува пораст од 2,7 процентни поени (п.п.). На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 81,6% и 74,7%, соодветно и во однос на истиот период лани претставува поинтензивен пораст кај извозот за 3,5 п.п., а кај увозот 2,5 п.п..

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути); пресметка: МФ
- по валути -

ИЗВОЗ	I-XI 2008					I-XI 2009					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
	валута	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структ. во %	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари		
EUR	2.915	1.959.092.140	61,2529	120.000.074.942	78,0	2.163	1.430.528.343	61,2816	87.665.065.704	81,6	-528.563.797	-27,0
USD	601	810.897.577	41,5071	33.658.006.818	21,9	545	436.111.226	44,2867	19.313.927.032	18,0	-374.786.351	-46,2
EUR+USD	3.516			153.658.081.761	99,9	2.708			106.978.992.737	99,5		
вк извоз:	3.223			153.777.500.679	100,0	2.714			107.492.074.739	100,0		-30,1

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

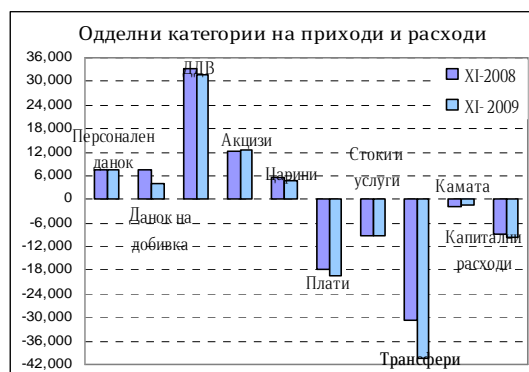
3. Фискален сектор

3.1. Во периодот јануари- ноември 2009 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 70.933 милиони денари (17,9% од БДП), што претставува помало остварување за 3,7% во однос на истиот период минатата година.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 63.121 милиони денари, што претставува помало остварување за 8,0% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во единаесетте месеци од 2009 година е доминантно и изнесува 50,0%, а на акцизите 20,1%, при што, од овие два даноци се

остварени приходи од 44.196 милиони денари, односно 70,1% или речиси 3/4 од вкупните даночни приходи (11,2% од БДП). Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа пад од 5,1%, акцизите раст од 4,0%, данокот на добивка пад од 47,2% (ова намалување е делумно поради изменета регулатива од почетокот на 2009 година не се плаќа данок на нераспределена добивка), приходите од царина се остварени помалку за 17,2%, додека приходите од персоналниот данок се зголемени за 1,9% споредено со истиот период лани. Неданочните приходи се зголемени за 77,1% во однос на истиот период минатата година, особено поради исплатената дивиденда од Телеком во месец мај во износ од 2.383 милиони денари.

3.2. Во овој период од 2009 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 80.182 милиони денари (20,2% од БДП), што е повеќе за 17,3% во однос на истиот период од 2008 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи тековните расходи (70.646

милиони денари) учествуваат со 88,1% и се поголеми за 32,3% во однос на истиот период минатата година, додека капиталните расходи забележуваат учество од 11,9%.

Најголеми расходни ставки се трансферите (40.447 милиони денари), а втори по големина се платите и надоместоците (19.255 милиони денари). Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 24,0% и во однос на истиот период лани се зголемени за 8,1%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 9.355 милиони денари, односно имаат незначително поголемо остварување во споредба со 2008 година за 1,2%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 31,9% повеќе средства (9.790 милиони денари) споредено со истиот период 2008 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 50,4% во вкупните расходи (10,2% од БДП). Ваквото остварување се должи во дел и на фактот дека во дотациите до единиците за локална самоуправа се трансферира дел од данокот на додадена вредност, а се зголемува и бројот на единици за локална самоуправа кои преминаа во втората фаза на децентрализација, при што се исплаќаат блок дотациите на 68 општини за финансирање на пренесените надлежности (средствата за исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци). Исто така значаен дел од средствата за трансфери се наменети за субвенции во земјоделството. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 12.919 милиони денари или за 4.054 милиони денари повеќе (45,7% зголемување).

Каматите се реализирани во износ од 1.589 милиони денари, што е помалку за 14,2% во споредба со истиот период 2008 година.

Во анализираниот период средствата за капитални расходи изнесуваат 9.536 милиони денари, што претставува зголемување од 8,7% во споредба со истиот период 2008 година и претставуваат 2,4% од БДП.

3.3. Оттука во периодот јануари - ноември 2009 година остварен е дефицит на Централниот буџет од 9.249 милиони денари (2,3% од БДП), додека дефицитот на консолидираниот буџет е 10366 милиони денари и претставува 2,6% од БДП.

4. Монетарен сектор

4.1. Во ноември 2009 година примарните пари¹ забележаа раст од 22,3% на годишна основа (раст од 10,4% во октомври) во услови на пораст на вкупните ликвидни средства на банките од 48,5% и намалената побарувачка на готовите пари во оптек за 4,0%.

На месечна основа, примарните пари забележаа пад од 1,4%, што се должи

¹Примарните пари се пресметани како збир од готовите пари во оптек, готовината во благајна и сметките на банките вклучително задолжителната резерва на девизните депозити.

на пониското ниво на вкупните ликвидни средства на банките од 3,0% и умерен пораст на готовите пари во оптек за 1,2%.

Во ноември 2009 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи е иста како во месец октомври и изнесува 9%.

Каматната стапка на државните хартии од вредност изнесува 5,50% за шестмесечните државни записи со девизна клаузула.

Беше одржана само една аукција на шестмесечните државни хартии во услови на тендер со износи (ограничен - со цена).

4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор² во ноември забележува раст од 7,2% на годишна основа (раст од 3,6% во октомври 2009 година). На месечна основа вкупните депозити регистрираат забавен раст од 0,9% (раст од 2,3% во претходниот месец), како резултат на зголемувањето на вкупните депозити на домаќинствата кои остварија раст од 1,2% на месечна основа, додека вкупните депозити на претпријатијата остварија пад од 0,4% на месечна основа.

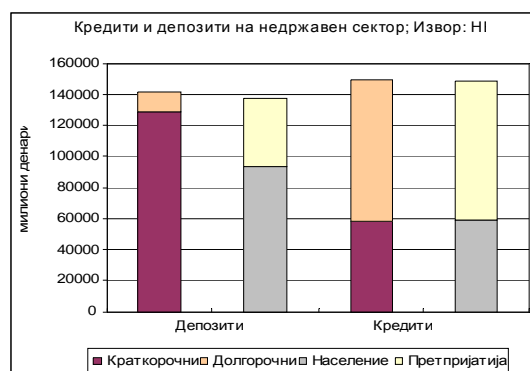
На годишно ниво денарските депозити забележаа пад од 5,2%, додека девизните депозити остварија пораст од 20,9%.³ На месечно ниво денарските депозити забележаа раст од 1,7%, додека девизните депозити остварија пораст од 0,3%.⁴

Од аспект на секторската структура депозитите на корпоративниот сектор бележат пад од 0,4% на месечно ниво, додека заштедите на населението регистрираат раст од 1,2%. Во однос на минатата година депозитите на населението се повисоки за 13,2%, додека депозитите на претпријатијата се пониски за 11,8%.

4.3. Во ноември 2009 година вкупните кредити кон приватниот сектор забележуваат натамошно забавување во растот кој изнесува 4,1% на годишна основа (наспроти 4,6% во октомври). На месечно ниво продолжува месечниот пораст но со позасилена динамика од 0,9%, што произлегува главно од зголеменото кредитирање во корпоративниот сектор од 1,4%.

На годишна основа, пласманите кон населението и претпријатијата се зголемија за 4,6% и 3,9%, соодветно.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат забавен пораст од 5,2% на годишно ниво. Девизните кредити бележат раст од 0,4% на годишна основа. Во однос на

² Вкупниот депозитен потенцијал ги вклучува немонетарните и квази депозитите.

³ Почнувајќи од јануари 2009 година депозитите вклучуваат пресметана камата

⁴ Почнувајќи од јануари 2009 година депозитите вклучуваат пресметана камата

минатиот месец денарските пласмани се повисоки за 0,7%, додека девизните кредити бележат раст од 1,3%.

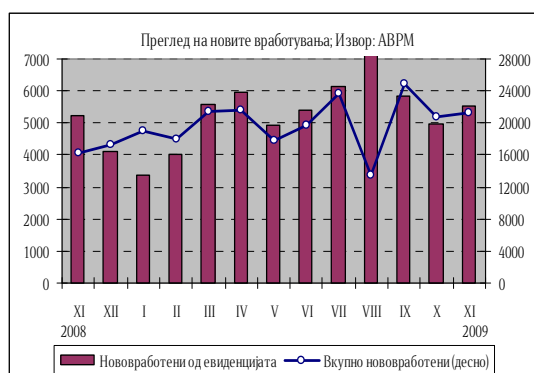
4.4. Во ноември 2009 година просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити изнесува 10,2% и е пониска за 0,1 п.п. споредена со стапката во месец октомври. Просечната каматна стапка на девизните кредити е повисока за 0,1 п.п. во однос на претходниот месец и изнесува 7,6%. Во однос на минатата година се забележува затегнување на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските кредити остварува раст од 0,4 п.п. Од друга страна пак каматната стапка на девизните кредити забележува пад од 0,4 п.п. на годишна основа. Меѓу банките, анализирано според големината, големите банки имаат најниска пондерирана активна каматна стапка, 9,9% за денарски и 7,1% за девизни кредити. Пасивната каматна стапка на денарските депозити во ноември 2009 година е идентична со стапката во месец октомври и изнесува 7,4%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 0,9 п.п. Просечната каматна стапка на девизните депозити е повисока за 0,1 п.п. од претходниот месец и изнесува 3,4%, а на годишна основа бележи пораст од 0,4 п.п.

4.5. Бруто девизните резерви во ноември 2009 година изнесуваат 1.569,5 милиони евра и во однос на декември 2008 година остварија раст од 5,0% (74,6 милиони евра). На месечно ниво истите бележат пораст од 1,32%, односно од 20,5 милиони евра, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 33,8 милиони евра. НБРМ преку девизните трансакции вршеше креирање на ликвидни средства.

5. Социјален сектор

5.1. Во периодот јануари-ноември 2009 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани вкупно 222.521 засновани нови работни односи. Од вкупниот број нововработени, 41,9% се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел се однесуваат на определено време и вршење сезонски работи. Споредено со истиот период од минатата година се забележува зголемување на бројот на засновани нови работни односи за 14,9%.

Во текот на месец ноември засновани се 21.224 нови работни односи, од кои 26,1% се од евиденцијата на невработени. Одливот на лица од регистарот на Агенцијата за вработување на Република Македонија во ноември изнесува 10.293, од кои 53,9% претставуваат нови засновани работни односи. Како прилив во Агенцијата се регистрирани 9.305 лица, од кои 48,8% се лица на кои им престанал работниот однос.

Резултатот е намалување на невработеноста за 988 лица, односно за 0,3% во однос на претходниот месец. Така, во ноември 2009 година бројот на невработени лица изнесува 341.325.

Споредено со истиот месец од минатата година, бројот на невработени лица е намален за 0,6%.

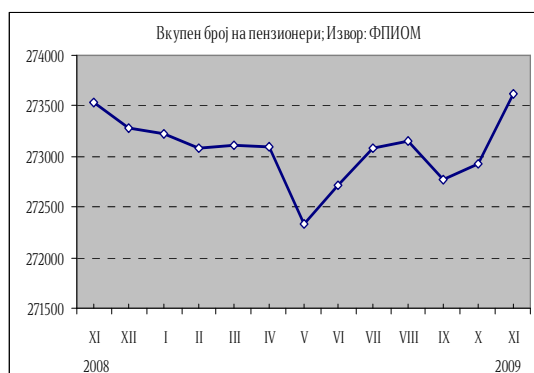
Најголем дел од невработените, односно 65,9% се од урбани средини (градско население), додека 57,2% се мажи. Анализирани според степенот на образование поголемиот дел, односно 52,6% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека само 7,6% имаат вишо или повисоко ниво на образование. Гледано според возрасните групи, најголемиот дел или 59,2% од невработените припаѓаат на возрасната група 25-49 години. Според времето на чекање на вработување, околу 50% од невработените лица чекаат вработување од 1 до 7 години, додека 29,7% чекаат вработување 8 и повеќе години.

5.2. Во ноември 2009 година во Фондот на пензиското и инвалидското осигурување евидентирани се 273.617 пензионери, што претставува зголемување од 0,3% во однос на истиот месец од минатата година. Во однос на претходниот месец бројот на корисници на пензија е зголемен за 695 лица.

За исплата на пензии во месец ноември се потрошени 2.709,08 милиони денари, што претставува 51,2% од вкупните социјални трансфери во владиниот Буџет.

Во ноември 2009 година вредноста на просечната пензија изнесуваше 10.060 денари, што на годишно ниво претставува зголемување од 5,4%.

Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена плата во октомври 2009 година (последни расположиви податоци) изнесуваше 50%.

5.3. Бројот на корисници на социјална парична помош во октомври 2009 година (последни расположиви податоци) изнесува 52.412 домаќинства, што претставува зголемување за 10 корисници во однос на претходниот месец.

Притоа, за исплата на социјална парична помош се потрошени околу 128,4 милиони денари, односно 51,6% од исплатите за социјална помош по сите основи. За помош по основ на туѓа нега, во октомври се потрошени околу 90,9 милиони денари за 20.224 лица, односно 36,5% од исплатите за социјална помош по сите основи. Како корисници на постојана парична помош, овој месец регистрирани се 5.597 лица и за нив се потрошени околу 21,6 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.693 лица, за што се потрошени 7,8 милиони денари. Наведените расходи за социјална

помош претставуваат 4,6% од вкупните реализирани социјални трансфери во октомври.

5.4. Просечната месечна нето плата во периодот јануари-октомври 2009 година (последни расположиви податоци) споредена со истиот период од 2008 година бележи номинален раст од 25,3%, додека реално просечната плата е повисока за 26%.

Во октомври 2009 година просечната нето плата по вработен изнесуваше 20.116 денари, што на годишна основа претставува номинален раст од 18,2%, додека реалниот раст изнесува 21,1%. Процентот на вработени кои не примиле плата во октомври 2009 година изнесува 2,9%, што е за 4,8% помалку во споредба со истиот период од претходната година.

